

รัฐในโลกไร้พรมแดน : การบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์*

THE STATE IN A BORDERLESS WORLD: PUBLIC ADMINISTRATION
IN AN ERA OF GLOBALIZATION

รัฐชญา วัฒนกุล

Rathchaya Watanakul

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: 6701104217@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์ และเสนอแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐที่เหมาะสมสำหรับโลกไร้พรมแดน ผลการวิเคราะห์พบว่า รัฐต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญ 5 ประการ คือ อำนาจอธิปไตยที่ถูกท้าทายจากองค์กรระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ ปัญหาระดับโลกที่ซับซ้อนและไร้พรมแดนเช่นโลกร้อนและโรคระบาด ความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ควบคุมยากจากการเชื่อมโยงกันทั่วโลก การปฏิวัติดิจิทัลและภัยคุกคามไซเบอร์ที่เพิ่มขึ้น และความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้นในยุคข้อมูลข่าวสาร การศึกษาเสนอแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐ 5 ประการ คือ การเปิดกว้างและสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนารัฐบาลดิจิทัล การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐให้มีทักษะแห่งอนาคต และการปรับตัวเชิงรุกและยืดหยุ่น นอกจากนี้ ยังนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ 2 แนวคิด คือ รัฐบาลเสมือนจริงที่ขยายการบริการสู่ Metaverse และการบริหารจัดการแบบพลวัตด้วยข้อมูลที่ใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องผสานเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ากับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างรัฐที่ฉลาด ยืดหยุ่น และยั่งยืน

คำสำคัญ: โลกไร้พรมแดน; การบริหารจัดการภาครัฐ; ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

This article aimed to analyze the transformation of the state's role in the globalization era and proposed appropriate public administration approaches for a borderless world. The analysis revealed that states face five major challenges: sovereignty being challenged by international organizations and multinational corporations, complex global issues such as climate change and pandemics, uncontrollable global economic volatility, the digital revolution and cyber threats, and rising public expectations in the information age. The study proposed five public administration approaches to address these challenges: promoting openness and cooperation with all sectors, utilizing technology and innovation to develop digital government, strengthening good governance and transparency to build trust, developing public sector human resources with future skills, and adopting proactive and flexible adaptation strategies. Additionally, the study presented two new conceptual frameworks: Meta-Governance that extends services into virtual reality and the Metaverse, and Dynamic Data-Driven Governance that employs artificial intelligence for real-time data analysis to enable continuous decision-making and adaptation. The findings indicated that public administration in the globalization era requires the integration of advanced technology with strategic management to create smart, flexible states capable of leading society toward sustainable prosperity in an interconnected world.

Keywords: Borderless World; Public Administration; Globalization Era

บทนำ

ในอดีตรัฐ คือ ศูนย์กลางของอำนาจในการกำหนดนโยบาย ดูแลความสงบเรียบร้อย และพัฒนาเศรษฐกิจภายในเขตแดนที่ชัดเจน พรมแดนของรัฐเปรียบเสมือนเส้นแบ่งอธิปไตย และอัตลักษณ์ทางการเมือง แต่ในโลกยุคใหม่ที่เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาอย่างก้าวกระโดด การค้าระหว่างประเทศขยายตัวอย่างไร้ข้อจำกัด และผู้คนสามารถเชื่อมโยงกันได้ผ่านเครือข่ายดิจิทัล พรมแดนทางภูมิศาสตร์กลับกลายเป็นสิ่งที่เบาบางลงทุกขณะ ความเป็นรัฐที่เคยมั่นคงจึงต้องเผชิญกับคำถามใหม่ ๆ ทั้งด้านบทบาท อำนาจ และความสามารถในการบริหารจัดการ ภายใต้พลวัตแห่งโลกไร้พรมแดน (ฉัตรวัฒน์ ชัชมนฐาภักดิ์, 2567)

ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้ข้อมูล ข่าวสาร ทุน แรงงาน และสินค้า สามารถเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนได้อย่างรวดเร็วและเป็นอิสระมากขึ้น รัฐต่าง ๆ จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ควบคุมภายในประเทศอีกต่อไป หากแต่ต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันและร่วมมือในเวทีโลก

ที่ซับซ้อนและไร้แนวเขตที่ชัดเจน นอกจากนี้ ปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การโจมตีทางไซเบอร์ และโรคระบาดระดับโลก ต่างก็เป็นประเด็นที่รัฐเพียงลำพังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป นำไปสู่แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐที่ต้องเปลี่ยนผ่านจากระบบราชการแบบเดิมไปสู่ระบบที่ยืดหยุ่น โปร่งใส ทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน (กฤษฎกรณ์ โล่ห์วัชรินทร์, 2565)

ดังนั้น บทความนี้มุ่งวิเคราะห์และทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐภายใต้บริบทโลกไร้พรมแดน โดยเน้นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์ ตั้งแต่แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง โอกาส ความท้าทาย ไปจนถึงแนวทางการพัฒนาและปรับตัวของภาครัฐไทยและประเทศอื่น ๆ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ยังคงเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างรัฐที่ยืดหยุ่นและทันสมัย ซึ่งสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงรักษาผลประโยชน์ของประชาชนไว้เป็นหัวใจหลักของการพัฒนา

ความท้าทายที่รัฐเผชิญในยุคโลกาภิวัตน์

ในโลกที่ไร้พรมแดนอย่างทุกวันนี้ โลกาภิวัตน์ได้ก้าวข้ามเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้รัฐซึ่งเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการประเทศ ต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลายกว่าที่เคยเป็นมา ความท้าทายเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในพรมแดนอีกต่อไป แต่เป็นปัญหาระดับโลกที่เชื่อมโยงถึงกันอย่างแยกไม่ออก

1. อำนาจอธิปไตยที่ถูกท้าทาย เคยเป็นยุคที่รัฐชาติมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ อำนาจอธิปไตยของรัฐกำลังถูกท้าทายจากหลายทิศทาง การเคลื่อนย้ายของทุน สินค้า บริการ และข้อมูลข่าวสาร ที่ไหลเวียนอย่างเสรีข้ามพรมแดน ทำให้รัฐไม่สามารถควบคุมทุกอย่างได้อย่างสมบูรณ์อีกต่อไป ลองนึกภาพบริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่ที่อาจมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศมากกว่ารัฐบาล หรือองค์กรระหว่างประเทศอย่างสหประชาชาติที่เข้ามามีบทบาทในการกำหนดบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์สากล สิ่งเหล่านี้ล้วนลดทอนอำนาจในการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวของรัฐลง (ติน ปรัชญาพฤทธิ์, 2553)

2. ปัญหาระดับโลกที่ซับซ้อนและไร้พรมแดน ปัญหาสำคัญในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการทำงานเพียงลำพังของรัฐใดรัฐหนึ่งอีกแล้ว ไม่ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ส่งผลกระทบทั่วโลก โรคระบาด ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เช่น โควิด-19 ที่เราได้เห็นกันมาแล้ว อาชญากรรมข้ามชาติ ที่ขยายตัวผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่ การก่อการร้ายสากล ปัญหาเหล่านี้ต้องการความร่วมมือและการประสานงานจากทุกภาคส่วนทั่วโลก หากรัฐใดยังคงยึดติดกับการทำงานแบบโดดเดี่ยว ก็ยากที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วุฒิชัย วงศ์ปัญญา และคณะ, 2567)

3. ความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ควบคุมยาก เศรษฐกิจโลกที่เชื่อมโยงถึงกันเหมือนใยแมงมุม ทำให้รัฐต้องเผชิญกับ ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ที่มาจากภายนอกได้ง่ายขึ้น วิกฤตการเงินในประเทศหนึ่งสามารถแพร่กระจายไปยังประเทศอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังที่เราเคยเห็นในวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งปี 2540 ที่เริ่มต้นในประเทศไทยแต่ส่งผลกระทบไปทั่วเอเชีย และวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ในปี 2551 ที่มีจุดเริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา การควบคุมเศรษฐกิจภายในประเทศจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอีกต่อไปเมื่อมันผูกติดอยู่กับระบบเศรษฐกิจโลก (บุญทัน ดอกไธสง, 2565)

4. การปฏิวัติดิจิทัลและภัยคุกคามไซเบอร์ การมาถึงของ เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) บล็อกเชน หรืออินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ได้เปลี่ยนโฉมหน้าการให้บริการภาครัฐและวิถีชีวิตผู้คนไปอย่างสิ้นเชิง แต่เหรียญย่อมมีสองด้านเสมอ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ก็ทวีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน การโจมตีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ การจารกรรมข้อมูลภาครัฐและประชาชน กลายเป็นความท้าทายใหม่ที่รัฐต้องเร่งพัฒนาระบบป้องกันและบุคลากรให้ก้าวหน้า (บุญเลิศ ไพรินทร์, 2566)

5. ความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้น ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารไร้ขีดจำกัด ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น และเห็นตัวอย่างการบริการภาครัฐที่ดีจากทั่วโลก สิ่งเหล่านี้ทำให้ ความคาดหวังต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสของภาครัฐ สูงขึ้นตามไปด้วย รัฐบาลจึงต้องปรับตัวให้สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากประชาชนให้ได้ (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2562)

ดังนั้น โลกยุคใหม่นี้รัฐต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่แปลกตาไปจากเดิม อำนาจของรัฐไม่ได้มีแค่ตัวเดียวอีกแล้ว เพราะบริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่และองค์กรระหว่างประเทศก็มีอิทธิพลเท่าๆ กัน ปัญหาต่างๆ เช่น โลกออนไลน์ โรคระบาด หรือภัยไซเบอร์ ไม่มีพรมแดน จึงต้องแก้ปัญหาร่วมกัน ไม่ใช่ทำคนเดียว เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกทำให้ความวุ่นวายในที่ไหนก็แพร่มาถึงเราได้ง่ายๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ ก็มาพร้อมกับปัญหาใหม่ เช่น การโจมตีทางไซเบอร์ที่อันตรายกว่าเดิมเป็นเท่าตัว ประชาชนในยุคนี้ก็รู้มาก คาดหวังสูงขึ้น ต้องการให้รัฐทำงานได้ดี โปร่งใส ตอบโจทย์ความต้องการที่เปลี่ยนไปเร็วๆ ดังนั้น ความท้าทายเหล่านี้ไม่ใช่กำแพงที่ขวางกั้น แต่เป็นแรงผลักดันให้รัฐต้องคิดใหม่ ทำใหม่ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เพื่อให้สามารถนำพาประเทศและประชาชนก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงในโลกที่ไร้พรมแดนนี้

แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์

ในโลกที่พรมแดนเลือนรางและปัญหาต่าง ๆ เชื่อมโยงถึงกันอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การบริหารจัดการภาครัฐแบบเดิม ๆ อาจไม่เพียงพออีกต่อไป รัฐในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ควบคุมหรือผู้ออกกฎหมาย แต่ต้องเป็นผู้ขับเคลื่อน ผู้ประสานงาน และผู้สร้างนวัตกรรม

(วรรณมาฆะ เกษรดอกไม้ และธนวัฒน์ พิมลจินดา, 2567) เพื่อนำพาประเทศก้าวผ่านความท้าทายและคว้าโอกาสในยุคที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

1. การเปิดกว้างและความร่วมมือ ทลายกำแพงสู่การทำงานร่วมกัน หัวใจสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐในโลกไร้พรมแดนคือการ เปิดกว้างและการสร้างความร่วมมือ รัฐไม่สามารถทำงานอย่างโดดเดี่ยวได้อีกต่อไป จำเป็นต้องขยายแนวคิดการทำงานออกไปให้กว้างขึ้น ความร่วมมือระหว่างประเทศ (จารุวรรณ ประวันเน, 2563) ปัญหาใหญ่ ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด หรืออาชญากรรมข้ามชาติ ล้วนต้องการการประสานงานและเจรจาความร่วมมือกับรัฐอื่น ๆ รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ องค์กรการค้าโลก หรืออาเซียน การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในเวทีโลกจะช่วยให้รัฐสามารถปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับโลกได้ ความร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคเอกชนเป็นแหล่งรวมนวัตกรรม ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ การสร้างความร่วมมือแบบรัฐ-เอกชน (Public-Private Partnership - PPP) ในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้บริการสาธารณะ หรือการวิจัยและพัฒนา จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระทางการคลังของรัฐ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและประชาชน รัฐต้องส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในการกำหนดนโยบาย การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลการดำเนินงาน การรับฟังเสียงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายจะทำให้แนวนโยบายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2562)

2. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รัฐบาลดิจิทัลเพื่อประชาชนการปฏิวัติดิจิทัลเป็นโอกาสทองที่รัฐต้องคว้าไว้เพื่อยกระดับการบริหารจัดการ การนำ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะช่วยให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเข้าถึงง่ายยิ่งขึ้น รัฐบาลดิจิทัล (e-Government) การพลิกโฉมบริการภาครัฐสู่รูปแบบดิจิทัล เช่น การยื่นเอกสารออนไลน์ การชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ การขอใบอนุญาตต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยลดขั้นตอน ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายของประชาชนและภาคธุรกิจ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) รัฐสามารถนำข้อมูลจำนวนมากมาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมประชาชน คาดการณ์แนวโน้ม และกำหนดนโยบายได้อย่างแม่นยำและตอบโจทย์มากขึ้น AI สามารถนำมาใช้ในการบริการลูกค้าอัตโนมัติ การประมวลผลเอกสาร หรือการวิเคราะห์ความเสี่ยง การสร้างนวัตกรรมในภาครัฐ (Public Sector Innovation) ส่งเสริมวัฒนธรรมการคิดนอกกรอบ การทดลอง และการเรียนรู้จากความผิดพลาดภายในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการและนโยบายใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564)

3. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นในยุคข้อมูลข่าวสาร ในยุคที่ข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ธรรมาภิบาลและความโปร่งใส คือกุญแจสำคัญในการ

สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและนักลงทุน การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน สร้างกลไกที่เข้มแข็งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเป็นธรรม ความโปร่งใสในการดำเนินงาน เปิดเผยข้อมูลการทำงานของภาครัฐให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและตรวจสอบได้ เช่น งบประมาณ โครงการจัดซื้อจัดจ้าง ผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและลดช่องว่างของการคอร์รัปชัน การรับผิดชอบ (Accountability) สร้างระบบที่บุคลากรภาครัฐต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดข้อผิดพลาดหรือความเสียหาย (Hersey et al., 2001)

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ ขีดความสามารถเพื่อโลกที่เปลี่ยนแปลง บุคลากรภาครัฐคือหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง รัฐต้องลงทุนในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีขีดความสามารถและทักษะที่จำเป็นสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต ผูกอบรมบุคลากรให้มีทักษะด้านดิจิทัล ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐเปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ กล้าคิด กล้าทำ กล้าทดลอง และพร้อมปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง การดึงดูดและรักษาคadre ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน สวัสดิการ และโอกาสในการเติบโต เพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามารับราชการ และรักษาพวกเขาไว้ในองค์กร

5. การปรับตัวเชิงรุกและยืดหยุ่น ก้าวให้ทันโลกที่หมุนเร็ว สุดท้ายรัฐต้องมีทัศนคติแบบปรับตัวเชิงรุกและยืดหยุ่น ไม่ควรรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยแก้ไข การวิเคราะห์แนวโน้มล่วงหน้า ติดตามและวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น การออกแบบนโยบายที่ยืดหยุ่น พัฒนานโยบายที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ไม่ยึดติดกับกรอบเดิม ๆ และพร้อมที่จะเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายกับผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้สามารถระดมสมองและทรัพยากรเพื่อรับมือกับปัญหาได้อย่างรวดเร็ว (สุดารัตน์ อมรวิไลกุล และคณะ, 2567)

ดังนั้น รัฐในยุคใหม่ต้องทำงานแบบร่วมมือกันมากขึ้น ไม่ใช่ทำงานคนเดียวแล้วสั่งการอย่างเดิม ต้องจับมือทั้งประเทศอื่น ๆ ภาคเอกชน และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาใหญ่ ๆ ที่ไร้พรมแดน เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวช่วยสำคัญ ทำให้บริการรัฐสะดวกขึ้น ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่และ AI วิเคราะห์ทำนายนโยบายที่ตรงจุดมากขึ้น แต่ที่สำคัญกว่า คือ รัฐต้องโปร่งใส มีธรรมาภิบาล ต่อสู้คอร์รัปชัน และพัฒนาคนในองค์กรให้มีทักษะใหม่ ๆ รัฐยังต้องปรับตัวได้เร็ว คิดล่วงหน้า ทำนโยบายที่ยืดหยุ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบใหม่ ดังนั้น การบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นมากกว่าแค่การปกครอง แต่เป็นการรังสรรค์ และปรับเปลี่ยนรัฐให้กลายเป็นองค์กรที่ว่องไว มีประสิทธิภาพ และสามารถนำพาสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้

อย่างยั่งยืนในโลกที่ไม่มีพรมแดนอีกต่อไป นี่คือนวัตกรรมใหม่ของรัฐ ที่ต้องกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

องค์ความรู้ใหม่

โลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Metaverse และการใช้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ จึงจำเป็นต้องขยาย มิติการบริหารจัดการภาครัฐให้ก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม แนวคิดรัฐบาลเสมือนจริงเกิดจากการมองเห็นโอกาสในการสร้างพื้นที่บริการสาธารณะในโลกเสมือนจริงที่ประชาชนสามารถเข้าถึงผ่าน Avatar ได้อย่างใกล้ชิด ขณะที่แนวคิด การบริหารจัดการแบบพลวัตด้วยข้อมูลพัฒนาจากการเห็นถึงความจำเป็นในการใช้ AI และ Machine Learning วิเคราะห์ข้อมูลแบบต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสังเคราะห์แนวคิดทั้งสองนี้จึงเป็นการ ตอบโจทย์ความท้าทายของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องการความยืดหยุ่น ความเข้าถึงได้และการตอบสนองแบบเรียลไทม์ในเวลาเดียวกัน ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ในยุคที่โลกดิจิทัลหลอมรวมกับโลกทางกายภาพ ภาครัฐจำเป็นต้องก้าวข้ามแนวคิด e-Government ไปสู่มิติใหม่ที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงยิ่งกว่าเดิม ผมขอเสนอสองแนวคิดหลักที่เชื่อมโยงกัน คือ รัฐบาลเสมือนจริง (Meta-Governance) และการบริหารจัดการแบบพลวัตด้วยข้อมูล (Dynamic Data-Driven Governance)"

1. รัฐบาลเสมือนจริง (Meta-Governance) การขยายมิติการบริการและการมีส่วนร่วมสู่โลกเสมือนจริงและ Metaverse จาก e-Government ที่เน้นการให้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลสู่ Meta-Governance ที่นำพาภาครัฐเข้าไปอยู่ในโลกเสมือนจริงที่กำลังเติบโต รัฐบาลไม่เพียงแค่ให้บริการบนเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน แต่สร้างพื้นที่บริการสาธารณะเสมือนจริงที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ผ่าน Avatar หรือตัวแทนดิจิทัลของตนเอง

การพัฒนาระบบอัตลักษณ์ดิจิทัลที่ปลอดภัยและเชื่อมโยงกับ Avatar ของประชาชนในโลกเสมือนจริง เพื่อให้สามารถทำธุรกรรมกับภาครัฐได้เสมือนจริง เช่น การยื่นคำร้อง การรับ

คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่เสมือน การสร้างแพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบ 3 มิติหรือ VR/AR ที่ให้ประสบการณ์ที่ดื่มด่ำ (Immersive) มากขึ้น เช่น การจำลองผลกระทบของโครงการพัฒนาเมือง การร่วมออกแบบนโยบายในห้องประชุมเสมือนจริง หรือการสัมผัสประสบการณ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในรูปแบบเสมือนจริง การพัฒนากฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลพฤติกรรม อาชญากรรม และสิทธิในทรัพย์สินดิจิทัลที่เกิดขึ้นในโลกเสมือนจริง เพื่อให้ Meta-Governance สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย และการสำรวจความเป็นไปได้ในการนำแนวคิด DAO มาใช้ ในกระบวนการตัดสินใจบางอย่างของภาครัฐ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือโครงการเฉพาะ จะช่วยยกระดับการเข้าถึงบริการ ลดข้อจำกัดทางกายภาพ เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ใกล้ชิดและเข้าใจมากยิ่งขึ้น และสร้างประสบการณ์ใหม่ในการเข้าถึงภาครัฐ

2. การบริหารจัดการแบบพลวัตด้วยข้อมูล (Dynamic Data-Driven Governance) การใช้ข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์เพื่อการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิด Data-Driven Governance สู่ Dynamic Data-Driven Governance ที่เน้นการใช้ข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์เพื่อการปรับตัวและตัดสินใจอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่น ภาครัฐไม่ได้เพียงแค่เก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ แต่พัฒนาระบบที่สามารถประมวลผลและแสดงผลข้อมูลเชิงลึกได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันท่วงที การพัฒนาระบบที่ใช้ AI และ Machine Learning ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่แบบเรียลไทม์ เช่น ข้อมูลการจราจร การใช้พลังงาน สภาพอากาศ แนวโน้มเศรษฐกิจ เพื่อเสนอแนะหรือปรับเปลี่ยนนโยบายและมาตรการตอบสนองได้โดยอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ เช่น การปรับเปลี่ยนสัญญาณไฟจราจร การแนะนำมาตรการประหยัดพลังงาน การใช้แบบจำลองเชิงคาดการณ์ขั้นสูง (Predictive Models) เพื่อคาดการณ์ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การแพร่ระบาดของโรคภัยธรรมชาติ วิกฤตเศรษฐกิจ) และวางแผนเชิงรุกก่อนที่ปัญหาจะรุนแรง การใช้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการและพฤติกรรมของประชาชนแต่ละบุคคล เพื่อนำเสนอการบริการภาครัฐที่ปรับให้เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น การแจ้งเตือนสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง การแนะนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ตรงกับความสนใจ การพัฒนารอบนโยบายและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความไว้วางใจในข้อมูล (Data Trust) และอธิปไตยของข้อมูล (Data Sovereignty) ในบริบทที่ข้อมูลมีการไหลเวียนข้ามพรมแดนอย่างอิสระ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นใจในความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Data Privacy) ในยุคที่ข้อมูลถูกนำมาใช้มากขึ้น จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองต่อวิกฤตและความเปลี่ยนแปลง ลดระยะเวลาการตัดสินใจ เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และนำเสนอการบริการที่ตอบโจทย์ประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการภาครัฐในยุคโลกาภิวัตน์กำลังก้าวเข้าสู่ยุคที่

ต้องผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูงเข้ากับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างรัฐที่ไม่เพียงแค่ไร้พรมแดนแต่ยังเป็นรัฐที่ฉลาด สั้นไหล และพร้อมตอบรับการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง

สรุป

ในยุคที่พรมแดนทางภูมิศาสตร์เลือนหายไป สังคมโลกได้หลอมรวมเข้าด้วยกันภายใต้อิทธิพลของ โลกาภิวัตน์ ทำให้รัฐในฐานะผู้บริหารจัดการสูงสุดของประเทศต้องเผชิญกับพลวัตที่ไม่เคยมีมาก่อน บทความนี้ได้ฉายภาพให้เห็นถึง ความท้าทาย ที่ซับซ้อนและหลากหลาย รวมถึงเสนอ แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐ ที่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความท้าทายที่รัฐเผชิญ จึงเป็นกำแพงที่มองไม่เห็นรัฐไม่ได้มีอำนาจอธิปไตยเบ็ดเสร็จเหมือนเดิมอีกต่อไป เมื่ออำนาจอธิปไตยถูกท้าทายจากการไหลเวียนของทุน สินค้า ข้อมูลและผู้คนอย่างเสรีข้ามพรมแดน ปัญหาระดับโลกอย่าง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด หรือ อาชญากรรมข้ามชาติ ก็ซับซ้อนเกินกว่าที่รัฐเดียวจะแก้ไขได้เพียงลำพัง นอกจากนี้ ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ของโลกก็ส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ขณะเดียวกัน การปฏิวัติด้าน เทคโนโลยีดิจิทัล ก็สร้างทั้งโอกาสและความเสี่ยงด้าน ภัยคุกคามไซเบอร์ ท้ายที่สุด ความคาดหวังของประชาชน ที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้นก็เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ภาครัฐต้องปรับตัวอย่างมหาศาล

แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐสู่รัฐที่ชาญฉลาดและตอบโต้ภัย เพื่อให้รัฐยังคงดำรงบทบาทสำคัญและสร้างประโยชน์สูงสุดในโลกไร้พรมแดน ภาครัฐจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารจัดการที่เน้นนวัตกรรมและความยืดหยุ่น การเปิดกว้างและความร่วมมือ รัฐต้องก้าวข้ามการทำงานแบบโดดเดี่ยว และมุ่งเน้นการสร้าง ความร่วมมือ กับนานาชาติ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันและขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล (e-Government) การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) รวมถึงการส่งเสริม นวัตกรรมในภาครัฐ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการเข้าถึงบริการ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส การยึดมั่นใน ธรรมาภิบาล การต่อต้านการทุจริต และการเปิดเผยข้อมูลการทำงานอย่างโปร่งใส เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนและนักลงทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ บุคลากรภาครัฐต้องได้รับการพัฒนา ทักษะแห่งอนาคต มีความพร้อมด้านดิจิทัล และมีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวเชิงรุกและยืดหยุ่น รัฐต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะ วิเคราะห์แนวโน้มล่วงหน้า และออกแบบ นโยบายที่ยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ในภาพรวมรัฐในโลกไร้พรมแดนไม่ได้เป็นแค่ความท้าทาย แต่ยังเป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่ที่ผลักดันให้ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นองค์กรที่ฉลาด มีความคล่องตัว และพร้อมที่จะ

ร่วมสร้างสรรค์คุณค่าสาธารณะ กับทุกภาคส่วน เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤษวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์. (2565). รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดเพื่อการจัดการปกครอง
สาธารณะในศตวรรษที่ 21. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุวรรณ ประวันเน. (2563). กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ : กรณีศึกษา
เทศบาลนครขอนแก่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 13(3), 267-284.
- ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์. (2567). รัฐประศาสนศาสตร์ยุคใหม่. วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม,
11(2), 205-216.
- ติน ปรัชญาพฤทธิ. (2553). รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ เครื่องมือในการพัฒนาประเทศ.
กรุงเทพฯ: อินทภาษ.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2565). รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก 2. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2556). รัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎี และวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
เอส. พี. เอ เจริญผล.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณมาฆะ เกษรดอกไม้ และธนวัฒน์ พิมลจินดา. (2567). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
การนำไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จของเทศบาลนครนครสวรรค์. วารสารศิลปการ
จัดการ, 8(4), 645-661.
- วุฒิชัย วงศ์ปัญญา และคณะ. (2567). กลยุทธ์การบริหารจัดการภาครัฐอัจฉริยะขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 14(2), 88-106.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- สุภารัตน์ อมรวิไลกุล และคณะ. (2567). แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการบริหาร
จัดการภาครัฐ ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 1-18. วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์,
7(2), 207-220.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2562). พลิกภาครัฐสู่การบริหารจัดการยุคใหม่. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- Hersey, P. et al. (2001). *Management of Organizational Behavior: Leading Human
Resources*. New Jersey: Prentice Hall.

